

Vraag van deze thematafel 3 september 2026

Hoe kunnen jongeren, ook wanneer zij extra ondersteuning nodig hebben, blijven deelnemen aan onderwijs en zich ontwikkelen richting een kansrijke toekomst?

Onderzoeksproject Onderwijs en de transformatie van de JeugdzorgPlus

www.awrj.nl

Sanne Pronk

Academische Werkplaats

Risicojeugd AWRJ.nl

Vraag tijdens het luisteren

- Wat herken je vanuit jouw regio/rol? (deel in chat)

Over wie en wat hebben we het

- In 2015 2.108 unieke jongeren in JeugdzorgPlus (gesloten jeugdzorg) - in 2025 874 (bron: jeugdzorg nederland)
- Niet bereikbaar voor lichtere vormen van hulp + risico voor zichzelf of omgeving
- O.b.v. machtiging gesloten jeugdhulp
- 12 tot 18 jaar, moeilijke thuissituaties, persoonlijke problemen (gedrag, trauma, hechting, suïcidaliteit, middelengebruik), problemen van ouders, eerdere hulpverlening, verzuim en schoolwisselingen, alle onderwijsniveaus
- Actieplan Best passende zorg voor kwetsbare jongeren (voorkomen en verbeteren) - 2019
 - Aantal daalt, vorm verandert, aandacht voor alternatieven
- Actieplan Best passend onderwijs voor kwetsbare jongeren (0 onderbroken schoolloopbanen)
 - Residentiële onderwijs meer verbinden met rest onderwijsveld
 - Onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdzorg

Aanleiding: transformatie gesloten jeugdzorg

Uitdagingen voor onderwijs

Uitgangspunt: kinderrechten

Hoe staat het met onderwijs voor jongeren binnen de snel veranderende gesloten jeugdzorg?

Toelichting

Het recht op onderwijs geldt voor elk kind. Dat betekent dat basisonderwijs voor ieder kind gratis beschikbaar moet zijn. De overheid moet er bovendien voor zorgen dat het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind. Uiteraard in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. Dat geldt dus ook voor 'zorgleerlingen'. Bijvoorbeeld kinderen met een handicap, dyslexie, gedragsproblemen of kinderen die geen verblijfsvergunning hebben. Ook zij hebben recht op onderwijs.

Het onderwijs moet aansluiten bij de belevingswereld en het leerniveau van ieder kind. De kwaliteit van onderwijzers en leerkrachten dient hoog te zijn en er moet aandacht zijn voor voldoende uitdagend lesmateriaal en leermethodes.

Vroegtijdige schooluitval moet voorkomen worden. Ook moet de manier waarop op school de discipline wordt gehandhaafd, met respect zijn voor de kinderrechten en menselijke waardigheid.

Onderzoek

Kwantitatieve dataverzameling: monitor

- 2024 – n = 920 (467 uitgestroomd), 2025 n = 494 (544 uitgestroomd)
- Voor, tijdens en na de gesloten plaatsing

Kwalitatieve dataverzameling

- Focusgroepen bij alle 15 JZ+-locaties - zorg én onderwijs
- Focusgroep + interviews met jongeren
- Duidingsgesprekken met locaties en coalities

Momenteel

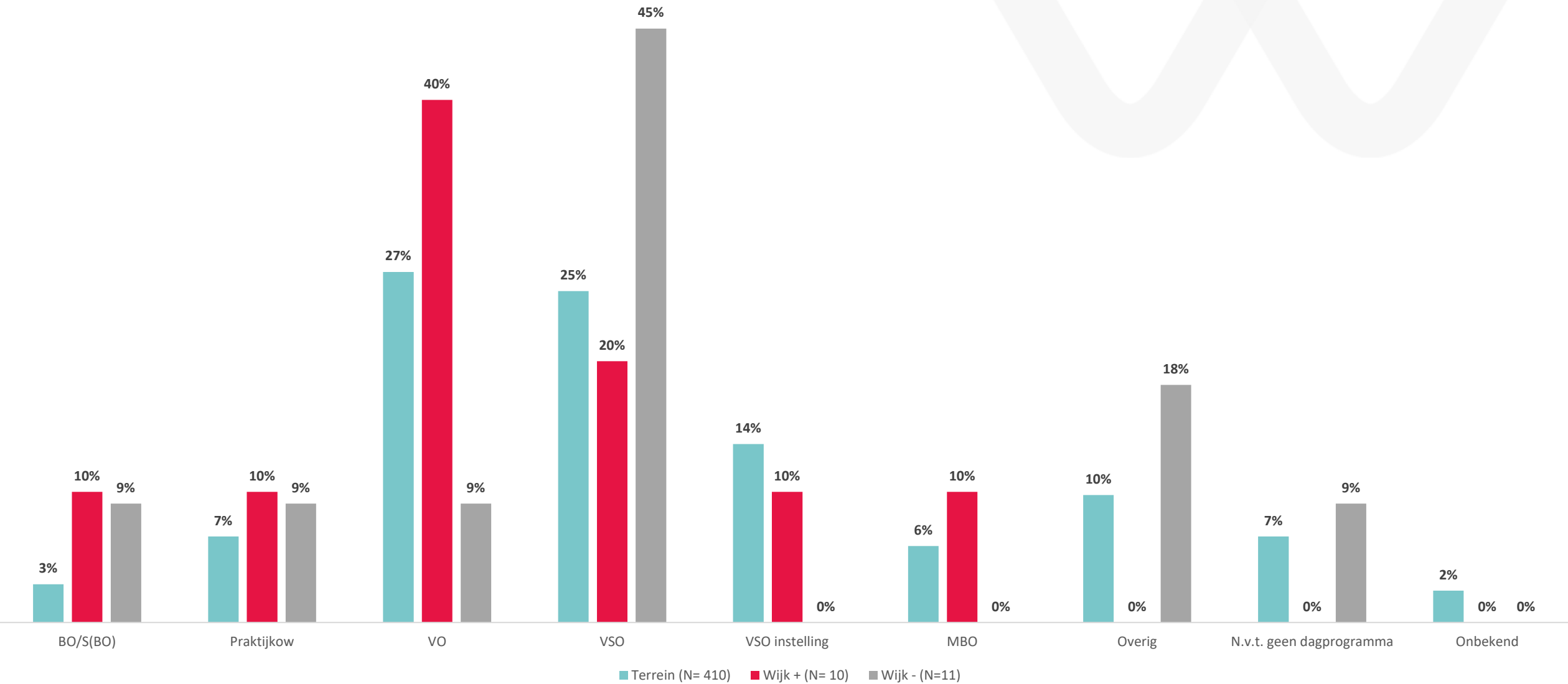
- Continuering datamonitor
- Verdiepend onderzoek door promovendus, o.a. actieonderzoek bij kleinschalige voorzieningen 'in de wijk'

Relevantie voor regio's / domeinen / aanpalende dossiers

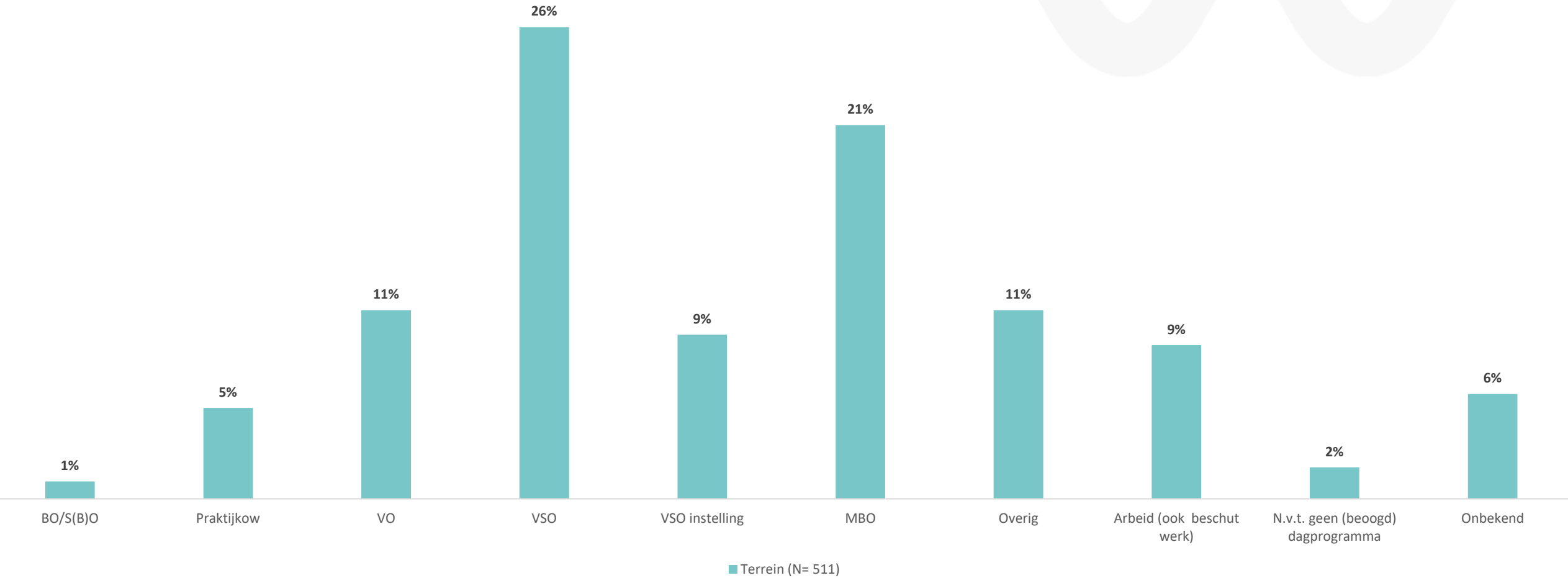
- Gesloten jeugdhulp is niet het startpunt of eindpunt
- Plaatsingen zijn tijdelijk
- Veel jongeren staan niet ingeschreven op residentiële school

Deze jongeren zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Type onderwijs/programma voorafgaand aan plaatsing

Beoogd type onderwijs/programma na plaatsing

Urgentie samenwerking vergroot door transformatie

- 0 gesloten plaatsingen = elders opvangen!
- Van grote instellingen naar kleinschalige woonvormen --> twee vormen
 - Voorzieningen zonder residentiële school: afhankelijk van het 'reguliere' (inclusieve?) onderwijsveld
 - Voorzieningen met residentiële school: tijdens plaatsing interne school, vervolgplek vinden moeizaam

Aantal inzichten uit dit onderzoek

1. Let op, onderwijsveld is nog niet inclusief. Er zijn voldoende passende plekken nodig waar wonen, behandelen én onderwijs goed samenkomen
2. We zien uitdagingen bij voorzieningen in de wijk (zonder school)
 - Bijv. weinig onderwijs op of terugkeer naar school van herkomst
 - Bijv. vinden passende plekken lastig
 - *Let op: 'in de wijk' is niet altijd in jouw wijk (of nabij)*
3. We zien uitdagingen bij voorzieningen op een terrein (met school)
 - Bijv. tijdens verblijf gemakkelijker ivm interne school (staat wel onder druk)
 - Bijv. na verblijf dezelfde problematiek: terugkeer/doorstroom ingewikkeld

Veelgehoorde verklaringen (en mogelijke oplossingsrichtingen!):

1. Doelgroep onbekend / onbemind, handelingsverlegen op gedrag, langdurig verzuim/achterstanden
2. Randvoorwaarden ontbreken, te grootschalig, te weinig maatwerk
3. Wet- en regelgeving uitschrijving na 3 mdn, perverse prikkels zoals teldata, opbrengstgericht werken, pta cyclus
4. De residentiële plaatsing; besluiten vanuit zorg, onduidelijkheid over uitstroom (waarheen wanneer), kleinschaligheid, onvoldoende kunnen aansluiten bij behoeften

“Het schoolsysteem is een systeem van uitsluiting; we hebben een bepaald vierkantje in scholen; val je net op het randje dan kunnen we nog wel wat bedenken, maar val je daarbuiten dan wordt je uitgesloten.”

“Er zijn ook scholen die gewoon zeggen; ‘nou, we hebben dit schooljaar, dan en dan is je examen. En als je tussentijds weg bent, ja jammer, maar dan ga je het gewoon niet meer halen’. Zij doen gewoon minder aan maatwerk.”

“Deze jongeren redden het nooit op een school van 1400 leerlingen, terwijl dit voor sommige leerlingen (bijv. van de HAVO) echt de enige mogelijkheid is op passend onderwijs.”

Aantal lessen

"De drempel om een jongere te vergeten zodra ze gesloten geplaatst zijn is heel erg laag. De gedachte is dat er toch een interne school aanwezig is waardoor het wel goed komt met het onderwijs."

- Borg het recht op onderwijs voor jongeren ongeacht waar zij (tijdelijk) wonen
- Realiseer hierbij dat we nog geen inclusief onderwijsveld hebben (dit zegt niets over hier wel naar streven!)
jongeren 'in de wijk' al tijdens verblijf last van, jongeren 'op terrein' na verblijf net zo goed

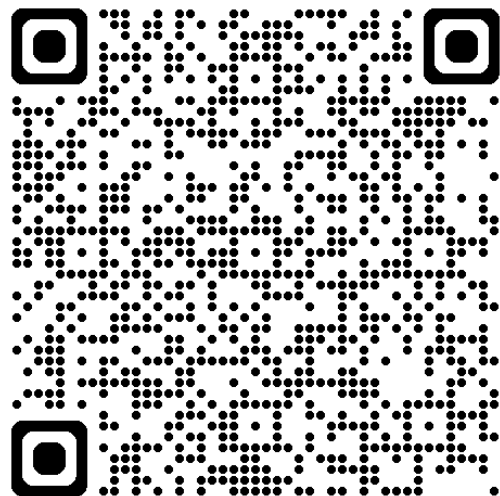
Zet in op twee sporen 1) versterk reguliere onderwijsveld & 2) realiseer voldoende onderwijszorg alternatieven

- Van onderwijs vraagt dit o.a.: betrokkenheid, risico's nemen, jongeren zien en relatie aangaan, maatwerk mogelijk maken, kansen geven etc etc
- Van zorg vraagt dit o.a.: doorlopend (!) integrale analyses en besluiten, van inzet op jongere naar inzet op jongere-docent/teams, ondersteunen bij volhouden, vangnet zijn etc.
- Creëer doorgaande lijnen: 'nazorg' elke keer weer als succesfactor
- EN voorlopig in elk geval behoefte aan sterke onderwijszorg combinaties: aandacht, maatwerk, kleinschalig (met goed onderwijs), en écht integraal en doorlopend --> dekkend landschap

Verder in gesprek

- Wat herken je vanuit jouw regio/rol? (zie chat)
- Hoe ga jij verschil maken?

Meer weten?

www.awrj.nl

Sanne Pronk s.pronk@amsterdamumc.nl

Academische Werkplaats

Risicojeugd AWRJ.nl

